

מחקרים במאסטיס בישראל

נגוע-מאסטיס. מסתבר שחלב מאסטי מונע צמיחת חיידקים בעת ההדגרה במבחן הראדוק-טאזה ומשום כך יש לראות את סיווג החלב לצורך הענקת פרס, כמוטעה. מתקבל על הדעת שבדיקה באקטאריולוגית בצירוף בדיקה למאסטיס יהיו בעלי-ערך רב יותר בקביעת פרס ליצרן עבור חלב בעל איכות גבוהה.

על המצב הקיים בביקורת המאסטיס בארץ

פרופ. ש. מזכיר, תוך הערכה מיוחדת, את שיטתו של ד"ר לארנאו במניעת התפשטות המאסטיס בעדרים קיבוציים, והוא מתעכב על הפרטים של שיטה זו, שבאמצעותה הצליח ד"ר לארנאו להשתלט על המאסטיס, הנגרם ע"י סטראפטוקוקוס אוריאוס. החל מנובמבר 1966 הוחל בביקורת המאסטיס גם במושבים ע"י ד"ר זיו. בסכמו את המבוא לד"ר מביע פרופ. ש. את הכרת התודה שלו לכל אלה שסייעו בידו לבצע את מחקריו בארץ.

הצעות לפעולה נגד מאסטיס

בפרק זה של הד"ר דן פרופ' ש. בפרוטרוט על מינוי "וועדת איכות החלב" והרכבה, על תפקידיה, דיוניה וכו'. הוא מפרט ומתעכב על אבחנת המחלה באמצעות בדיקות שדה ומעבדה. יש לקבוע לדעתו את אופן הביצוע של הבדיקה הקליפורנית (CMT), הבדיקות הבאקטריולוגיות ושיטת הריפוי.

כן הוא מקדיש סעיף מיוחד לביצוע כל הפעולות בקנה-מידה ארצי ומונה בין היתר — חינוך והדרכה מקיפים בשאלה זו בכללותה, אי מן והסמכה של חולבים טירונים במשקים הקיבוציים, אימון מרכזי הענף בביצוע ורישום בדיקות C.M.T., אירגון הפיקוח על מיתקני החליבה, ולבסוף — כינון 2 צוותי פעולה למאסטיס, אחד בדרום ואחד בצפון. בצוותי פעולה אלה ישתתפו — רופא וואטרינארי, מומחה לח-

פרופ. או. וו. שאלם הגיש דו"ח¹ מפורט על מחקריו בארץ ולהלן יובאו אילו קטעים בצורה תמציתית.

במבוא לדו"ח הוא מציין את כושר ההגנה הגדול של הפרה הישראלית-פרונית ועובדה זו מחייבת עירנות מיוחדת בפיקוח ובבלימת המאסטיס, שעלול להחמיר באופן מיוחד בפרות מבר גרות. כל בוקר צריך להיות מעוניין שפרות בעלות כושר הגנה גדול תתקיימנה בעדרו כל כמה שאפשר יותר שנים, משום שהן עשור יות להגדיל את תנובותיהן עד ללאקטאציה ה-6, אם, כמובן, הן לא ייגעו במאסטיס. למעשה רק פרות מעטות מגיעות כאן לגיל של כושר ההגנה המאקסימלי, כיוון שהן יוצאות את העדר לפני כן. המאסטיס — זוהי הסיבה העיקרית והשכיחה ביותר לסילוק פרות מהעדר. לפי אומדנו של פרופ. שאלם מסתכם ההפסד בישראל מחמת מאסטיס (פחיתת תנובה ויציר פרות) ב-50 מיליון ל"י בשנה.

הצעתו של פרופ. שאלם היא שגם בארץ, בדומה לקליפורניה, תתמנה באופן רשמי מטעם הממשלה, וועדה "לאיכות החלב", שמתפקידה יהיה לדון בבעיות ולהציע תכנית לפעולות. יש לדעתו, כוחות וואטרינאריים במידה מספקת בארץ, וכן מעבדות מתאימות, שיאפשרו התמודדות בצרת המאסטיס. ב"וועדת החלב" ישתתפו רופאים וואטרינאריים, באי-כוח משרד הבריאות וב"כ היצרנים.

לשם הצלחת הפעולות בשדה (בעדרים) יידרש צוות מתואם שישתתפו בו וואטרינארים, באקטאריולוגים, מומחים לחליבה במכונות ובוקרים מנוסים. אין ספק שאפשר יהיה להמריץ את ביעור המאסטיס אם לבעלי העדרים יובטח גם פיצוי מסוים עבור מאמציהם. השיטה הנוכחית של הענקת פרס על יסוד תוצאות בדיקת הרא-דוקטאזה אינה מתאימה כל עיקר לגילוי חלב

¹ מן הראוי הוא שדו"ח זה יתורגם במלואו לעברית ייפוצ בין הבוקרים בארץ.

מאסטיטים בעגלות-מבכירות

פרופ. שאלם מצא ששיעור הנגיעות במאסטיטים במבכירות הוא גבוה מאוד בארץ, ולדעתו יש לדאוג בהתגברות על צרה זו אחת הדרכים היעילות ביותר בביעור המאסטיטים בישראל. צוות הפעולות, שיטיל על עצמו לעניין בכך את רופאי „החקלאית“, ילמד לבצע את הבדיקה הקליפורנית ויקבע איתם תכנית פעולה משותפת. רופא זה של „החקלאית“ יבדוק בדיקה קליפורנית בכל ביקור שיגרתי שלו כל מבכירה שהמיטה באחרונה, וכך תתאפשר הבדיקה תוך השבוע הראשון שאחר ההמלטה. אם מימצא הבדיקה יהיה 3 או 4, ישלח אז הרופא דוגמאות חלב מכל רבע עטין של אותה מבכירה לבדיקה באקטריולוגית. צוות הפעולות ירכז ברשימה מיוחדת את כל המקרים של נגיעות במבכירות ויעמוד על נוהגי המימשק, שעלולים לגרום לתורפה זו.

המאסטיטים במושבים

ד"ר גרדון זיו מטפל בבעיה זו ב־30 מושבים. רצוי הדבר שצוות הפעולות יבוא במגע בעניין זה עם הד"ר זיו ויפיץ את הנוהלים המעוררים תקווה להצלחה, במושבים נוספים באיזורים האחרים של הארץ.

בפרק מיוחד מסביר פרופ. שאלם את מהות הבדיקה הקליפורנית ומביא דוגמאות מתוצאות הבדיקות במשקים שונים. הוא מציין בסעיף מיוחד את השוני בתוצאות הבדיקה לגבי מקטעים שונים של החלב מאותו עטין, ומשום כך יקרה שיתקבלו ציונים שונים בקביעת דרגת הנגיעות במאסטיטים, כלומר — שתוצאות הבדיקה הקליפורנית מחלב ראשון של עטין, או רבע מסויים, עשויות להיות שונות מאלה שיתקבלו מבדיקת חלב הגמירה של אותו עטין. פרופ' ש. גם מסביר את הסיבות לתופעה זו.

(המשך יבוא)

ליבה במכונות, מדרך מקצועי במימשק וניהול עדר-חלב; לרשות כל צוות תימצא מעבדה לאיבחון המאסטיטים, שבראשה יעמוד באקטריולוג ועובדים טכניים יעזרו על ידו.

תכנית פעולה פראלימינארית (מיקדמית)

יש צורך לאסוף קודם כל ידיעות על המצב הקיים בעדרים ואלה ישמשו יסוד לקביעת תכנית למלחמה במאסטיטים לעתיד לבוא בהיקף איזורי וארצי. לשם כך ייערך סקר של תנאי הממשק, הנהוגים בעדרים בעלי דרגות נגיעות קשה ונגיעות קלה במאסטיטים. בעריכת סקר זה יש להיעזר בבדיקה הקליפורנית במחלבות, אחת לשבוע, של משלוחי החלב מהמשקים כדי לוודא את המצב בעדרים השונים ולציין את השינויים העונתיים. אנשי צוות הפעולות יערכו ביקורים מתואמים במשקים, שנמצאו נגועים קשה ונגועים קל בבדיקת החלב הכללי במחלבות, ויבררו את תנאי המימשק בכל אחד מהם. פרופ' שאלם מציין בפרוטרוט את 7 הפעולות שאנשי הצוות חייבים לבצע בקשר עם בירור תנאי המימשק במשקים השונים. עם ריכוז כל הנתונים מוטל יהיה על הצוות לחבר דו"ח על המימשק במשקים נגועים קשה ונגועים קל ולהפיצו בקיבוצים ובמושבים.

גם השפעת מיתקני החליבה השונים תיבדק בקשר עם אירועי המאסטיטים. בקשר עם זה צריך יהיה לבדוק גם את פריטי הצידור, הטיפול בהם וכו' וכו'.

לשם קביעת תכנית מלחמה במאסטיטים אי-זורית או ארצית יהיה צורך להסתפק בתחילה בתכנית מינימום שתיבחן על יעילותה ב־4-6 עדרים קיבוציים, בצפון הארץ ובדרומה. באותם משקים תונהג הבדיקה הקליפורנית לשיירי חלב (כעבור 3-4 שעות מהחליבה), ייערך פיקוח על הפעלת מכונת החליבה, ייבדקו דוגמאות של חלב ע"י באקטריולוג (אחת ל־6 חודשים), וכן יקוריימו נוהגי טיפול היגיאניים באביזרי מיתקן החליבה.